

264. Twaalfde Groot Nederlands Dictee van het Davidsfonds (auteurs: Jozef Lamberts en Diederick Van Coillie)

Nationale finale voor de volwassenen

Dit dictee is opgedragen aan ons aller goede vriend Diederik Van Coillie (23/12/1941 – 14/5/2005), die dit dictee in 2000 op zijn naam geschreven heeft en die in de loop der jaren bij diegenen die hem gekend hebben een reputatie opgebouwd had, niet alleen als classicus en taalvirtuoos, maar ook door zijn eruditie op allerlei andere vlakken.

Brief van het Davidsfonds aan de redactie van het Groene Boekje

Leuven, 11 maart 2006

Waarde redactie

Het zal u niet onbekend zijn dat het Davidsfonds elk jaar het Groot Nederlands Dictee organiseert. Dit grootse evenement wordt door heel wat connoisseurs als een dociele activiteit bestempeld en duizenden kandidaat-winnaars leven er weken van tevoren intens naar toe.

Wat de daarbij gehanteerde woordenschat betreft, houden we ons strikt aan het Standaardnederlands. Woorden uit het argot of het Bargoens worden zonder pardon geweerd en foutieve zinsconstructies als apokoinous en anakoloeten trachten we te vermijden. Marivaudage eveneens.

Van hen die zich voor specialist uitgeven, verwachten we dat ze schrijfwijzen als tissuetje en tissuutje van elkaar kunnen onderscheiden en dat ze weten dat camarilla een c en kommaliewant een k als beginletter heeft. Wat voor planten jonquilles, ceanothusen en babyoogjes zijn, hoeven ze niet per se te weten – ze zijn tenslotte geen biologen –, maar ze moeten de woorden wel correct kunnen schrijven.

Voor de liefhebbers ligt de lat iets lager, maar we gaan er toch van uit dat ze geen onoverkomelijke moeilijkheden ondervinden met het al dan niet plaatsen van accenttekens op woorden als confrérie, crèche en pêche melba en dat ze de streepjes achterwege laten in woorden als sciencefiction en zeispreuk.

Opdat in geval van twijfel de jury de orthografie zou kunnen verifiëren van substantieven als aardveil, Nutsschool en psittacosis en van werkwoordsvormen als geotrooieerd en gelunsd, doen we een beroep op het door u uitgegeven Groene Boekje met zijn à peu près duizend pagina's.

Zo'n hoog aangeschreven referentiewerk als deze groene bijbel voorkomt dat een farcicale knakker die niet om een wisecrack verlegen zit zich anders misschien niet zomaar soumis bij de zienswijze van de jury zou neerleggen en met zijn weliswaar originele maar alleszins zelfbedachte schrijfwijze van woorden als pakweg placemat, velijn en wybertje de correctoren op het verkeerde been zou zetten.

Het verhoedt hen ervoor dat een olijkerd hun weleens gefabuleerde spelvormen als 'doere Jan', 'donja', 'massoniek' en 'trompelui' zou doen aanvaarden in plaats van de correcte spelvormen doerian, doña, maçonniek en trompe-l'oeil. Dergelijke flauwekul spelde een lulleman de dicteesamensteller inderdaad ooit eens op de mouw.

Ook zijn we u dank verschuldigd voor de prachtige woorden als beslissingsvluggertje, negenmaandscijfers, Opzoomerzegel, en weitebrood maar waarvan we nog altijd de betekenis niet hebben kunnen achterhalen omdat blijkbaar alleen u ze kent.

En apperpo, het woord foeyonghai ontlokte een geinponem die van wijntje en trijntje houdt onlangs de vraag of dit gerecht met panter- dan wel met tijgerhaaienvlees bereid wordt.

Maar wat blijkt nu? Uw naslagwerk vermeldt zowel het Vermeylen- als het Willemsfonds, twee verenigingen die beide vernoemd zijn naar een verdienstelijk essayist. Maar het Davidsfonds, nochtans met approximatief 80.000 leden de grootste van deze drie culturele genootschappen in Vlaanderen, ontbreekt.

Het lijkt me dan ook zinvol u een overzicht te geven van deze organisatie, die haar naam ontleent aan Jan-Baptist David, een Groot-Nederlander die een belangrijke rol gespeeld heeft in het beëindigen van de spellingstrijd die in 1864 tussen Noord en Zuid was uitgebroken.

Op sociocultureel vlak houden we alom in den lande colloquia en symposia met betrekking tot volksontwikkeling en vormingswerk. Zo onderrichtte in Sint-Niklaas eredoctor Pierre Vermeersch zijn toehoorders over de jagers in het moustérien, een prehistorische cultuur die in het paleolithische tijdvak gesitueerd wordt. Hier leefde een mensenras dat genoemd is naar het Neandertal bij Düsseldorf en dat microlieten als werktuigjes gebruikte.

De overgang van zijn nomadenbestaan naar dat van de gevestigde boer die lössgronden bewerkte, had verstrekkende gevolgen. Behalve de megalithische bouwwerken zoals hunebedden en cromlechs zijn er in die tijd maar weinig indrukwekkende dingen tot stand gekomen.

Terloops wees de voordrachtgever nog op de resten van een tweevoeter, die onlangs in de Hoorn van Afrika ontdekt werd en waarvan men vermoedt dat hij onze eerste rechtop lopende voorouder is. Om alles aanschouwelijk voor te stellen, maakte hij gebruik van een vidiwall.

In Tienen gaf hoogleraar Jan Driessen een uiteenzetting over de minoïsche beschaving en de opgravingen op Kreta, waarbij aryballussen en kylixen werden blootgelegd. Samen met kunstwerken in Aeginetische stijl en secco's en kouroi uit die tijd zijn deze oliekruiden en drinkschalen tentoongesteld in de glyptotheek in München.

Vervolgens bracht hij het ontstaan van de Griekse stadstaten ter sprake, waar het koningschap evolueerde naar een regering door edelen, die zich als tijdverdrijf toelegden op hardlopen en discuswerpen, twee onderdelen van de pentatlon. Deze vijfkamp stond onder meer bij de istmische spelen op het programma.

Over Delphi wist de professor te vertellen dat deze stad in de oudheid als het middelpunt van de wereld beschouwd werd. De omphalos, een steen in de vorm van een half ei die zich in het adyton van de Apollotempel aldaar bevindt, herinnert daaraan.

Nadat de voordrachtgever nog even op het kalos k'agathos of het Griekse cultuurideaal gewezen had, gaf hij ter afsluiting een overzicht van de verschillende soorten Griekse zuilen, die soms met colonnetten verheeld werden en waarvan de groeven op de schacht cannelures genoemd worden.

Aan de hand van een pancarte toonde hij een afbeelding van de narthex van een kerk, waarop een stylobaat met enkele Korinthische zuilen te ontwaren was. Deze droegen een kapiteel waarop een abacus stond met daarbovenop een acanthusversiering. Bij een gezellig babbeltje konden de aanwezigen nog genieten van een moussaka en een broodje gyros.

Ook met een scala van literaire publicaties dragen we bij tot de vorming van onze leden. En daarbij gaat het niet alleen om met veel metier geschreven sobstory's die zich in de high society afspelen.

Wie de gids van Michiel Heirman over de Vlaamse belforten doorneemt, zal niet langer met zijn mond vol tanden staan wanneer over bouwtechnische begrippen als een oeil-de-boeuf en een bakstenen liseen gesproken wordt.

Evenals een attiek – een borstwering op een kroonlijst – en een travee – een gewelfvlak tussen twee gordelbogen – zijn ze kenmerkend voor deze bouwwerken, die doorgaans verlevendigd worden met modernistisch aandoende casementen en beeldnissen in de façade.

Verder komen we ook aan de weet dat de stijl van het stadhuis van Aalst in de lijn ligt van het neoclassicisme. De voorgevel ervan vertoont een verticaliserend risaliet, waarvan de colonnade rust op een gebosseerde rustica. Sommige belforten, zoals die van Dendermonde en Kortrijk, bezitten een jaquemart. Andere, zoals die van Gent en Diksmuide, zijn opgesmukt met gargouilles.

Het interieur is vaak in art-decostijl, met grisailles op de schoorsteenboezem. Boven het souterrain bevindt zich meestal de gelambriseerde raadzaal, die dikwijls met een stucplafond versierd is. De hallentorens, zoals deze cultuurmonumenten ook genoemd worden, hebben echter veel geleden onder de Beeldenstorm van 1566 en de daaropvolgende Spaanse furie.

In 'Islam en christendom' tracht arabist Urbain Vermeulen sine ira et studio enkele overwegingen te geven over de relatie tussen het christendom en de islam in onze moderne, gesecculariseerde wereld. We vernemen dat de Kaäba een bouwwerk is in de vorm van een hexaëder, die tijdens de hadj in een wit kleed gehuld is en dat morisco's Spaanse moslims zijn die zich na 1492 ogenschijnlijk tot het christendom bekeerd hebben. Maar in tegenstelling tot de Arabische moslims dragen ze geen djellaba's.

Voor wie het boekje doorworsteld heeft, is het geen geheim meer dat een mihrab een poortvormige nis in een moskee is en dat de Perzische sjah op aanraden van enkele kadi's moslimstudenten naar Parijs stuurde om er zich de moderne wetenschappen eigen te maken. Het zijn allemaal weetjes die de polyhistor de lezer meedeelt. Voor verdere informatie verwijst hij naar de sprookjes van Duizend-en-een-nacht van de sultane Sheherazade.

Het taalquizboek van Geert Craps zit boordevol boeiende informatie en vermeldt tal van faits divers met betrekking tot onze taal. Wie het leest, komt te weten dat de Wachtendonckse psalmen de oudste Nederlandse teksten zijn waarvan we nu nog uitsluitend kopieën bezitten, dat drukwerken van vóór 1500 wiegendrukken heten en dat het verschijnsel waarbij uit 'potlepel' 'pollepel' ontstaan is, sandhi genoemd wordt.

Het onthult eveneens dat we het woord zondebok aan de Statenbijbel ontleend hebben, dat snurrevaad uit het Noors en pyjama uit het Hindi stamt. Verder wordt erin verteld dat de in 's-Gravenhage overleden Brugse wiskundige Simon Stevin voor Latijnse termen als asymptoot, bissectrice en hypotenusus Nederlandse equivalenten bedacht heeft. Maar helaas niet voor parallellepipedum!

Vondel, die ook Vergilius' Aeneïde vertaald heeft, had Vlaamse roots, zo vernemen we. Dat de Nederlandse adel enerzijds woorden als 'cache-pot' en 'contrecoeur' prefereert boven 'sierpot' en 'tegenzin', maar dat ze anderzijds toch liever kousen draagt dan panty's is misschien ook interessant om te weten.

Wat onze reizen betreft, stond in 2005 tijdens de Goede Week een trip door Spanje op het programma. Daarbij werd door typische siërra's getoerd. Langs de Genil, een zijarm van de Guadalquivir, vielen de talloze huerta's op, waar nog intensief aan ooftbouw gedaan wordt.

In Sevilla werd een bezoek gebracht aan het alcazar, waarvan sommige delen in mudejarstijl gebouwd zijn. Van enkele oude paleizen in de stad zijn de buitenmuren met geglazuurde azulejo's versierd.

Het Escuriaal ten noordwesten van Madrid stond vanzelfsprekend ook op de agenda. Onvergetelijk was de avond in Toledo, waar na het avondmaal met tortilla en enchilada op het menu een folkloristische groep Spaanse dansen zoals de sarabande en de seguidilla ten beste gaf. En passant werd ook nog een zarzuela van Calderón de la Barca bijgewoond.

Onze exploratietocht naar Turkije genoot de belangstelling van dertig enthousiastelingen. Tot de talrijke hoogtepunten behoorden de adembenemende ruïnestad Ani, het derwisjenklooster van Konya, de moskeeën met hun schitterende faiencedecoraties en het bezoek aan de multidisciplinaire opgravingen van Sagalassos. Aan de noordrand van de oude agora stond nog een betonnen nymfaeum.

Van een vrouw die we nabij de karavanserai van Sultanhanı ontmoetten en die zich bij de bakker van een paar francala's voorzien had, vernamen we dat het hout van de cipressenboom voor de Turken het zinnebeeld is van de rouw en dat in deze streek de

heiligenbloem tot de typische maquisvegetatie behoort. Op weg naar Diyarbakir, een streek die rijk is aan het grijszwarte lydiet, restte wat tijd om op het Vanmeer een tochtje met een kaïk te maken.

De laatste avond werd gesoupeerd in een chic restaurant, waar de wanden versierd waren met keleien. Op het menu stond onder andere shoarma en baklava. Na het copieuze maal konden de aanwezigen nog genotteren van de zang en de dans van geisha's. Zij die een nargileh alleen maar uit de kruiswoordraadsels kenden, hadden er nog de gelegenheid om van nabij te zien hoe zo'n waterpijp gerookt wordt.

Onder leiding van Marleen Reynders vloog een groep reizigers met een moonliner naar Egypte. In de hoofdstad, een perfecte symbiose van oud en nieuw, wandelden ze tussen Caïroten van wie ze geen gebenedijd woord begrepen, en stonden ze in bewondering voor de monumentale en geraffineerde kunstuitingen.

Na een blitzbezoek aan de mastaba's van Mereroeka en aan de tempel van Luxor, die via een sfinxenlaan met de tempel van Karnak verbonden is, volgde een afvaart naar Edfu. Niet met zomaar een eenvoudige feloeka met latijnzeilen, maar met een heus cruiseschip.

Door de woestijn en langs de vele cataracten op de Nijl ging het vervolgens naar de tempels van Aboe Simbel, niet ver van de Sudanese grens. En uiteraard werd ook het Dal der Koningen met de vermaarde piramides en de zonneboot van Cheops aangedaan.

Aan het einde van de reis had iedereen zich een duidelijke voorstelling gemaakt van de ithyfallische god Min, de theriomorfe god Anoebis en de gemummificeerde farao's. Maar tot het ontcijferen van het hiëroglifisch schrift waren ze nog niet in staat.

In oktober konden onze globetrotters met boeddholoog en yogabeoefenaar Frank van Iersel als reisleader naar India, waar het streng ascetische jainisme beleden wordt en waar Shiva en Visjnoe de belangrijkste mannelijke godheden zijn. In het zuidoosten wordt geconverseerd in het Tamil, een Dravidische taal die door 35 miljoen mensen gesproken wordt.

De deelnemers aan deze reis zullen zich nog lang die bewuste dag in Bhopal herinneren, waar ze zich nadat ze met enkele delitabak snuivende autochtonen getheid hadden, nog te goed deden aan een glas toddy. En dan die historie met die op hol geslagen gaur, die bij een stoepa in Aurangabad plots opdook: dergelijke anekdotes worden niet gauw vergeten!

Verder worden lessenreeksen allerhande georganiseerd, gaande van kookcursussen waar gedemonstreerd wordt hoe vol-au-vent, clafoutis en kolombijntjes klaargemaakt worden tot kant- en borduurscursussen. Hierbij wordt niet alleen aandacht besteed aan lacet- en tenerifewerk, maar de cursisten leren er ook met picots en vlieseline werken.

Tijdens computercursussen komen terloops weleens begrippen als baud, en gateway ter sprake, maar waar mogelijk vervangen we de Engelse termen door Nederlandse. Zo hebben we het bijvoorbeeld niet over flowchart en sourcecode maar over stroomschema en broncode.

Een kaas-en-wijn-avond voor onze leden begint doorgaans met een orexigeeen aperitiefje, vergezeld van amuse-gueules. Daarna kan à volonté genoten worden van een gevarieerd assortiment aan delicioze kazen zoals de rauwmelkse texelaar, de pikante cheddar, de in zout water gerijpte feta, de volvette cheshirekaas en de roomwitte reblochon uit de Franse Savoie.

Bij dit gezellig tafelen hoort uiteraard ook een glaasje wijn. Die kan dan bijvoorbeeld demi-sec of doux zijn. Het hoeft daarom niet noodzakelijk om een bonne bouche te gaan. En wie bockbier of een tripel verkiest, komt meestal ook wel aan zijn trekken.

Het is niet dat we uw Groene Boekje nu als ragschore beschouwen, maar met dit exposé menen we u toch peremptoire argumenten bezorgd te hebben om het Davidsfonds er een plaats in te geven. We hopen dan ook dat ons verzoek ingewilligd zal worden en dat het niet bij wishful thinking zal blijven. We kijken alvast met belangstelling naar de volgende editie uit.

Met vriendelijke groet

Peter Peene

Davidsfondsvoorzitter

Bijkomende proef (voor het scheiden van eventueel ex aequo gerangschikte deelnemers)

1. Tussen de ineengestremgelde conferven in de door microbacteriën verontreinigde ravelijnsgracht had de maréchale een terracotta stier met man-vrouwelijk bovenlichaam en een achttiende-eeuws gebrijlanteerd en met filigrein versierd ecrin gevonden.
2. De curieuze kamferkist die in de Veluwezoom opgegraven werd, bevatte een turquoise chatoyant, een chatelaine in verzilverd koper en een uit Saksisch porselein vervaardigde breloque, die alle aan een jonggestorven kinnesinnerige paltsgravin toebehoord hebben.
3. De Mexicaanse sorghumteler hing de squatters uit het Verre en Midden-Westen een gedetailleerd beeld op van de tex-mex in zijn geboorteland, waarvan de bodem gekenmerkt is door een ingewikkelde tektoniek.
4. De uit de Rijnstreek afkomstige silvaner, afgewisseld door een paar jajempies jenever, is er hoogstwaarschijnlijk de oorzaak van dat de sikkeneurige lebemann in de mezzanine van zijn ineffabel grote drive-inwoning onwel geworden is.
5. Op aanraden van de pasgetrouwde oftalmoloog was de aan amblyopie lijdende vairon halje travalje op een andersoortige behandeling overgeschakeld, maar hij kwam van Scylla in Charybdis, want het resultaat was allesbehalve bevredigend.
6. Tijdens de table d'hôte werd de saillante bajadère van de dollarprinses samen met deze acryl trui door de maître d'hôtel teruggevonden op een zitttekist in de lounge van het kurhaus.

7. Enkele Kaffervrouwen uit Oranje-Vrijstaat, die onlangs nog tewerkgesteld waren in de Kaapse mijnen waar breccië en kimberliet ontgonnen wordt, lijden aan het chronischevermoeidheidssyndroom, wat in de medische sector als myalgische encefalomyelitis bekendstaat.

8. Bij een perquisitie in een commensalenhuis in Oostinje werden talloze sloffen kreteks – sigaretten met in kruidnagelolie gesauste tabak – en klobotsigaren met een banderollenwaarde van tienduizenden roepia's in beslag genomen en verbeurdverklaard.